

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ε.Ε.Κ.Ε. 25.06.007.001
Ε.Ε.Κ.Ε. 05.13.001
(Εγκύκλιος Αρ. 94)
Αρ. Τηλ.: 22308930

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΦΟΡΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

30 Ιουνίου 2022

Γενικούς Διευθυντές Υπουργείων, Υφυπουργείων,
Γενικό Διευθυντή Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης,
Γενικό Διευθυντή Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού,
Γενικό Διευθυντή Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας,

ΘΕΜΑ: Καθοδήγηση των αρμοδίων αρχών για την έννοια και την εφαρμογή του όρου «ενιαία επιχείρηση» στη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων

Η έκδοση της παρούσας Εγκυκλίου κρίθηκε επιβεβλημένη με βάση τη μακροχρόνια εμπειρία του Γραφείου μας στην επίλυση ζητημάτων που αφορούν στην εφαρμογή του όρου «ενιαία επιχείρηση» στη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων, καθώς και λόγω της εισαγωγής και εφαρμογής από την 01.01.2022 του ηλεκτρονικού Κεντρικού Συστήματος Μητρώων Κρατικών Ενισχύσεων και Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας, μέσω του οποίου, οι αρμόδιες αρχές, καλούνται πλέον να ελέγχουν τη συνδρομή του κριτηρίου της «ενιαίας επιχείρησης».

2. Η παρούσα Εγκύκλιος επιχειρεί να καλύψει το σύνολο των ζητημάτων που κατά καιρούς το Γραφείο μας κλήθηκε να επιλύσει για το ως άνω θέμα. Λήφθηκαν επίσης υπόψη απαντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (εφεξής η «Επιτροπή») σε ερωτήματα κρατών μελών, σε περιπτώσιολογική επίλυση ζητημάτων, από τη διαδικτυακή πύλη που λειτουργεί η Επιτροπή για την επίλυση ερμηνευτικών ζητημάτων κατά την εφαρμογή των κανόνων των κρατικών ενισχύσεων από τα κράτη μέλη.

3. Κατ' αρχάς, η έννοια της «ενιαίας επιχείρησης» περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις που έχουν μεταξύ τους τουλάχιστον μία από τις σχέσεις που απαριθμούνται στην παράγραφο 3 του άρθρου 3 του Παρατήματος της «Σύστασης της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων»¹. Το Παράρτημα της Σύστασης έχει μεταφερθεί αυτούσιο ως «Παράρτημα I Ορισμός ΜΜΕ» στους Απαλλακτικούς Κανονισμούς και η παράγραφος 3 του άρθρου 3 ως ορισμός στις πρόνοιες των Κανονισμών de minimis. Στη Σύσταση, συναφώς και στους Απαλλακτικούς Κανονισμούς, ορίζεται ως «συνδεδεμένες επιχειρήσεις», ενώ στους Κανονισμούς de minimis ως «ενιαία επιχείρηση». Νοείται ότι «επιχείρηση» συνιστά κάθε οντότητα που «ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που την διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησής της», δηλαδή νομικό ή φυσικό πρόσωπο.

¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L 124, της 20.5.2003, σελ. 36.

4. Για σκοπούς πληρότητας παρατίθεται η πρόνοια ως έχει στους Κανονισμούς de minimis:

«Στην «ενιαία επιχείρηση» περιλαμβάνονται όλες οι επιχειρήσεις που έχουν τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες σχέσεις μεταξύ τους:

α) μια επιχείρηση κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή των εταίρων άλλης επιχείρησης·

β) μια επιχείρηση έχει το δικαίωμα να διορίζει ή να παύει την πλειοψηφία των μελών του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου άλλης επιχείρησης·

γ) μια επιχείρηση έχει το δικαίωμα να ασκεί δεσπόζουσα επιρροή σε άλλη επιχείρηση βάσει σύμβασης που έχει συνάψει με αυτήν ή δυνάμει ρήτρας του καταστατικού αυτής της τελευταίας·

δ) μια επιχείρηση που είναι μέτοχος ή εταίρος άλλης επιχείρησης ελέγχει μόνη της, βάσει συμφωνίας που έχει συνάψει με άλλους μετόχους ή εταίρους της εν λόγω επιχείρησης, την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή των εταίρων αυτής της επιχείρησης.

Οι επιχειρήσεις που έχουν οποιαδήποτε από τις σχέσεις που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως δ) του πρώτου εδαφίου με μία ή περισσότερες άλλες επιχειρήσεις θεωρούνται, επίσης ενιαία επιχείρηση.»

5. Στους Απαλλακτικούς Κανονισμούς η πρόνοια εφαρμόζεται αποκλειστικά για τον καθορισμό του μεγέθους μιας επιχείρησης, ως ΜΜΕ ή μεγάλης, για να διαφανεί αν μια επιχείρηση εμπίπτει στις επιλέξιμες για κρατική ενίσχυση επιχειρήσεις στις επιμέρους κατηγορίες κρατικής ενίσχυσης που προνοούν οι Απαλλακτικοί Κανονισμοί, αφού πλείστες πρόνοιές τους περιορίζουν τη χορήγηση ενισχύσεων μόνο σε ΜΜΕ. Η ιδιότητα μιας επιχείρησης ως πολύ μικρής, μικρής, μεσαίας ή μεγάλης καθορίζεται με βάση οικονομικά όρια τα οποία αφορούν στον αριθμό απασχολουμένων και στον ετήσιο κύκλο εργασιών και /ή στο σύνολο του ισολογισμού σε ετήσια βάση, του έτους της «τελευταίας κλεισμένης διαχειριστικής χρήσης» με βάση το οποίο χορηγείται το έννομο δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης. Ο υπολογισμός αυτός καθορίζεται με βάση, εάν η επιχείρηση αποτελεί «ανεξάρτητη επιχείρηση» ή εφόσον συντρέχει στην υπό εξέταση επιχείρηση σχέση «συνεργαζόμενης επιχείρησης» ή/και «συνδεδεμένης επιχείρησης», ήτοι δεν αποτελεί «ανεξάρτητη επιχείρηση», με την προσθήκη, εάν δεν πρόκειται για «ανεξάρτητη επιχείρηση», των οικονομικών ορίων με βάση τη μεθοδολογία που καθορίζεται στο «Παράρτημα I Ορισμός ΜΜΕ» των Απαλλακτικών Κανονισμών.

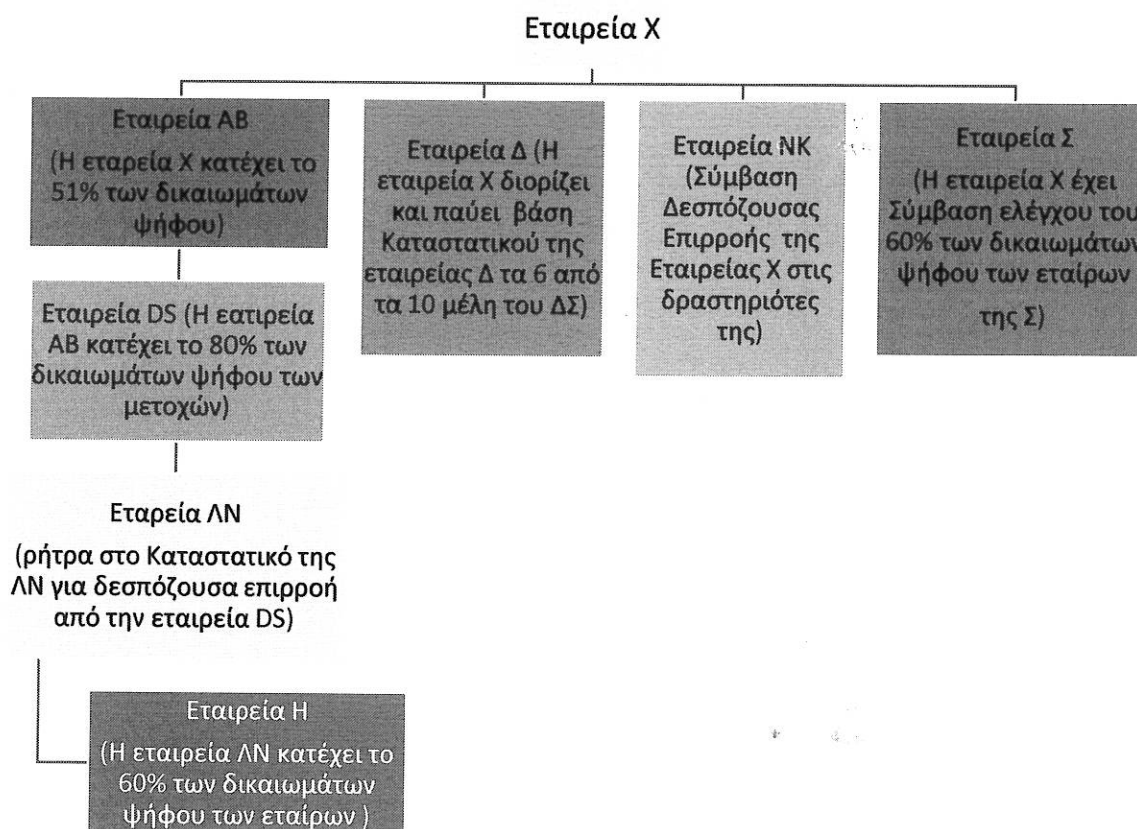
6. Στους Κανονισμούς de minimis, η πρόνοια αυτή εφαρμόζεται για τον υπολογισμό του συνολικού ορίου ποσού των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας που προνοεί έκαστος Κανονισμός de minimis «που χορηγούνται σε μία ενιαία επιχείρηση σε οποιαδήποτε περίοδο τριών συνεχόμενων οικονομικών ετών».

7. Κρίσιμα στοιχεία για την ορθή εφαρμογή του όρου «ενιαία επιχείρηση» τα οποία είναι αλληλένδετα ως ενιαίο σύνολο με τον υπολογισμό και τη μη υπέρβαση του συνολικού ορίου ποσού των Κανονισμών de minimis, είναι τα εξής.

α) Η ύπαρξη μίας από τις σχέσεις στην εν λόγω πρόνοια, οι οποίες έχουν ως γνώρισμα την «κυριαρχική επιρροή» μίας επιχείρησης πάνω σε μία άλλη επιχείρηση ώστε οι

αποφάσεις που είναι συνυφασμένες με την ύπαρξη της και την οικονομική της δραστηριότητα, να αποφασίζονται ή κατευθύνονται από την επιχείρηση που ασκεί την εν λόγω επιρροή.

β) Τονίζεται ότι, η υπό αναφορά πρόνοια δεν περιορίζει τη σχέση «ενιαίας επιχείρησης» ανάμεσα σε δυο μόνο επιχειρήσεις. Ειδικότερα, αυτό αφορά στα επάλληλα επίπεδα ύπαρξης των εν λόγω σχέσεων² το οποίο, παραστατικά, αντικατοπτρίζεται στον κάτωθι πίνακα παράδειγμα.

Όλες οι επιχειρήσεις στο παράδειγμα αποτελούν «ενιαία επιχείρηση», διότι αυτό που συνδέει όλες αυτές τις επιχειρήσεις μεταξύ τους είναι η «κυριαρχική επιρροή» κάθε μίας με την αμέσως επόμενη ή προηγούμενη της.

γ) Διευκρινίζεται ότι, η απλή απόκτηση και κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών μιας επιχείρησης και η άσκηση των δικαιωμάτων – ανάληψη των υποχρεώσεων που προνοούνται σ' αυτές από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο δεν αποτελεί οικονομική

² Το ζήτημα των επάλληλων επιπέδων διευκρινίζεται από το εξής ερώτημα κράτους μέλους – απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής “*Question: Taking into account the character of de minimis aid, could the Commission provide an indication on the (maximum) number of levels to be verified for de minimis purpose in order to avoid the un-proportionately large administrative burden? Are we correct to conclude that for de minimis purpose the mother and daughter company link (one link between 2 levels) needs to be checked?*” – “*Reply: Article 2(2) of the De minimis Regulation provides that enterprises having any of the relationships referred to its (a)-(d) through one or more other enterprises shall be considered to be a single undertaking. It is, therefore, not possible to provide an indication on the number of levels to be taken into account to assess the links between these undertakings. It remains under the responsibility of the Member States to ensure that all the conditions laid down under Article 2 (2) of the De minimis Regulation are complied with.*” (υπογραμμίσεις δικές μας), από τον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής e-State Aid Wiki, ερώτημα Λεττονικών αρχών με τίτλο “*Art.2(2) Single undertaking, number of levels*”.

δραστηριότητα. Ωστόσο, εάν το εν λόγω φυσικό ή νομικό πρόσωπο, μέσω της κατοχής μετοχών ασκεί κυριαρχική επιρροή και ταυτόχρονα ασκεί δική του οικονομική δραστηριότητα, ήτοι αποτελεί ξεχωριστή επιχείρηση, τότε υφίσταται η δομή «ενιαίας επιχείρησης».

δ) Το γεγονός ότι οι λογαριασμοί της τελευταίας λογιστικής περιόδου ενός φυσικού ή νομικού προσώπου δεν εμφανίζουν καμία οικονομική δραστηριότητα μπορεί να αποτελέσει στοιχείο για την αξιολόγηση του κατά πόσον το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ασκεί οικονομική δραστηριότητα ή όχι. Ωστόσο, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι κανόνες de minimis δεν καταστρατηγούνται, δηλαδή, ένα φυσικό πρόσωπο ή μια επιχείρηση να απέχει ή να παύει να ασκεί την οικονομική του δραστηριότητα για μια ορισμένη περίοδο με σκοπό να μην εμφανίζει κανένα κόστος ή έσοδα κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης λογιστικής περιόδου, πχ ενός έτους. Εάν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ήτοι η παύση των δραστηριοτήτων δεν είναι οριστική ή δεν αφορά μεγάλο χρονικό διάστημα κατά τρόπο ώστε να θεωρείται πως έπαυσε να ασκεί οικονομική δραστηριότητα, τότε, θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο ασκεί οικονομική δραστηριότητα και συνεπώς συντρέχει το κριτήριο της «ενιαίας επιχείρησης».

ε) Εάν ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα (που ενεργούν από κοινού) ελέγχουν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις, τότε αυτές θεωρούνται ως «ενιαία επιχείρηση». Για να διακριβωθεί κατά πόσο μία ομάδα φυσικών προσώπων ελέγχουν απευθείας ή/και μέσω άλλων επιχειρήσεων την υπό εξέταση επιχείρηση θα πρέπει να εξεταστεί η μεταξύ τους μετοχική σύνδεση και τα συνεπαγόμενα δικαιώματα ψήφου, μεταξύ τους συμφωνίες κ.ά.

στ) Επίσης, σε περιπτώσεις συνεταιρισμών (cooperatives, partnerships) οι δεσμοί μεταξύ ιδιοκτητών/εταίρων είναι σημαντικοί στο μέτρο που θα δημιουργούσαν έναν δεσμό μεταξύ του συνεταιρισμού και μιας άλλης επιχείρησης, δηλαδή σύσταση «ενιαίας επιχείρησης». Ως τέτοιοι δεσμοί νοούνται, η από κοινού συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων του συνεταιρισμού μέσω των δικαιωμάτων ψήφου ή της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων σε επίπεδο διοίκησης του συνεταιρισμού ή βάση του εγγράφου σύστασης του συνεταιρισμού ή σύμβασης λειτουργίας του συνεταιρισμού και υπό τους δεσμούς αυτούς ή κάποιον από αυτούς, άσκησης ελέγχου σε άλλη επιχείρηση με μία από τις σχέσεις που παρατίθενται στην παράγρ. 4 ανωτέρω.

ζ) Πολλές επιχειρήσεις που συνδέονται υπό τις ως άνω σχέσεις μέσω μιας εταιρείας διαχείρισης κεφαλαίων (joint stock company ή investment fund ή εκκολαπτήριο νεοφυών επιχειρήσεων που κατέχει την πλειοψηφία των μετοχών των εταιρειών εκκίνησης/start-ups, franchise), ακόμη και αν η εταιρεία αυτή δεν ασκεί δικές της οικονομικές δραστηριότητες, θα αποτελούν μέρος της ίδιας ενιαίας επιχείρησης. Επιβάλλεται συνεπώς ως προς τις ιδιόμορφες αυτές συνδέσεις ο έλεγχος (πχ συμφωνιών, καταστατικού) ώστε να διαπιστωθεί τυχόν σχέση «ενιαίας επιχείρησης».

η) Κυριαρχική επιρροή δεν υφίσταται όπου μειοψηφία έχει δικαίωμα βέτο στις αποφάσεις της εταιρείας.

θ) Ένας φορέας άσκησης δημόσιας εξουσίας (πχ Δήμος, Τμήμα) θα υπόκειται στις ως άνω σχέσεις³ εφόσον ασκεί οικονομική δραστηριότητά, ως προς τη δραστηριότητά του αυτή.

³ «Στο μέτρο που μια δημόσια οντότητα ασκεί οικονομική δραστηριότητα η οποία μπορεί να διαχωριστεί από την άσκηση της δημόσιας εξουσίας, η οντότητα αυτή ενεργεί ως επιχείρηση σε σχέση με την εν λόγω δραστηριότητα. Αντιθέτως, εάν η οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να διαχωριστεί από την άσκηση της δημόσιας εξουσίας,

Ωστόσο, λόγω της διασύνδεσης που σε διάφορους βαθμούς (πολιτικής, αποφάσεων, προϋπολογισμού) υφίσταται ανάμεσα στους δημόσιους φορείς, ο χαρακτήρας της «ενιαίας επιχείρησης» θα υφίσταται μόνο όπου ένας δημόσιος φορέας από μόνος του ασκεί κυριαρχική επιρροή σε άλλες επιχειρήσεις. Η ιδιοκτησία των εν λόγω επιχειρήσεων από τον δημόσιο φορέα από μόνη της δεν συνιστά «κυριαρχική επιρροή»⁴.

ι) Επιχειρήσεις οι οποίες δεν διατηρούν έδρα ή εγκατάσταση στην Κύπρο δεν αποτελούν «ενιαία επιχείρηση» εάν εμπλέκονται σε μια από τις ως άνω σχέσεις διότι ο κανόνας de minimis εφαρμόζεται στην επικράτεια του οικείου κράτους μέλους. Ο όρος «ίδια ή όμορη αγορά» στο Παράρτημα Ι του ΓΚΑΚ δεν εφαρμόζει ως προς την ως άνω πρόνοια.

8. Με βάση τον κανόνα de minimis, ως προς τον υπολογισμό του σωρευτικού ορίου «η χρονική περίοδος των τριών οικονομικών ετών καθορίζεται με βάση το οικονομικό έτος όπως αυτό εφαρμόζεται από την οικεία επιχείρηση στο εκάστοτε κράτος μέλος.». Ωστόσο, ως θέμα πρακτικής για σκοπούς διευκόλυνσης από τις αρμόδιες αρχές, πρακτική η οποία υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του Κεντρικού Συστήματος Μητρώων Κρατικών Ενισχύσεων και Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας (εφεξής το «Κεντρικό Σύστημα Μητρώων»), ο υπολογισμός του εν λόγω ορίου γίνεται με βάση το ημερολογιακό έτος.

9. Η διαπίστωση των εν λόγω σχέσεων θα πρέπει να γίνεται κατά το χρόνο «παραχώρησης στην οικεία επιχείρηση του έννομου δικαιώματος λήψης της ενίσχυσης» ή εφόσον αυτό δεν είναι εφικτό, για σκοπούς διευκόλυνσης των αρμοδίων αρχών, με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία απόδειξης ύπαρξης των εν λόγω σχέσεων, τα οποία ωστόσο να είναι σύμφωνα με νομικές απαιτήσεις ή κανόνες που εφαρμόζουν στην τήρηση των εν λόγω στοιχείων. Με βάση τα εν λόγω στοιχεία, ελέγχεται αν υφίσταται η «ενιαία επιχείρηση» στο Κεντρικό Σύστημα Μητρώων. Εφόσον δεν υφίσταται ή καταχωρείται από την Αρμόδια Αρχή ή ενημερώνεται το Σύστημα ως προς αλλαγές στη δομή της (εξαγορές ή συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, διάσπαση επιχειρήσεων ή διάλυση επιχείρησης μέρους τη ενιαίας επιχείρησης ή μεταβολή της μετοχικής δομής ή ακύρωση συμφωνίας ή όρου καταστατικού) που διακόπτουν τη σχέση «κυριαρχικής επιρροής» ανάμεσα σε δυο επιχειρήσεις ή προσθέτει νέα επιχείρηση στην «ενιαία επιχείρηση».

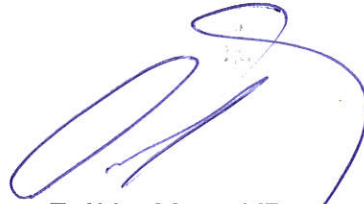
10. Ως «χρόνος παραχώρησης στην οικεία επιχείρηση του έννομου δικαιώματος λήψης της ενίσχυσης σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό νομικό καθεστώς» νοείται η ημερομηνία κατά την οποία η αρμόδια αρχή κατά αμετάκλητο και δεσμευτικό για την ίδια τρόπο έναντι του δικαιούχου εγκρίνει τη χορήγηση ορισμένου ποσού ενίσχυσης de minimis. Σημειώνεται ότι, με την εφαρμογή των περί Ελέγχου των Κρατικών Ενισχύσεων (Κεντρικό Σύστημα Μητρώων Κρατικών Ενισχύσεων και Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας) Κανονισμών του 2020, το

οι δραστηριότητες που ασκούνται από την εν λόγω οντότητα ως σύνολο παραμένουν συνδεδεμένες με την άσκηση των εν λόγω δημόσιων εξουσιών και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτουν στην έννοια της επιχείρησης», παράγραφος 18 της «Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Ε.Ε. C 262 της 19.7.2016, σελ. 1.

⁴ Με βάση απάντηση της Επιτροπής σε ερώτημα κράτους μέλους στο e-State Aid Wiki, «σε περιπτώσεις όπου πολλές δημοτικές επιχειρήσεις ανήκουν σε μία τοπική αρχή, αυτή η κοινή ιδιοκτησία δεν πληροί τις προϋποθέσεις ως κοινή πηγή ελέγχου και, ως εκ τούτου, τέτοιες επιχειρήσεις δεν αποτελούν μέρος μιας ενιαίας οικονομικής μονάδας και ως εκ τούτου η ενίσχυση de minimis δεν χρειάζεται να σωρευθεί. Κάθε τέτοια δημοτική επιχείρηση μπορεί επομένως να λάβει μέχρι το ανώτατο όριο de minimis για περίοδο 3 ετών.» και ότι «... το γεγονός και μόνο ότι οι επιχειρήσεις ανήκουν στον ίδιο δημόσιο φορέα δεν αρκεί για να θεωρηθούν αυτές οι επιχειρήσεις ως συνδεδεμένες μεταξύ τους, διότι αυτή η κοινή ιδιοκτησία δεν πληροί τις προϋποθέσεις ως κοινή πηγή ελέγχου.»

«έννομο δικαίωμα λήψης της ενίσχυσης» «χορηγείται κατά το χρόνο έκδοσης της Βεβαίωσης Χορήγησης Ενίσχυσης» από το (ηλεκτρονικό) Σύστημα Μητρώων.

11. Εν κατακλείδι, ευελπιστούμε ότι η ως άνω ερμηνευτική καθοδήγηση θα καταστεί ιδιαίτερη χρήσιμη, κατά την επίλυση, από μέρους σας, ζητημάτων που αφορούν στην έννοια της «ενιαίας επιχείρησης» τα οποία προκύπτουν κατά τη χορήγηση ενισχύσεων de minimis.

Στέλλα Μιχαηλίδου
Έφορος Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων